

Buugga Yoo'eel iyo Kaniisadda La'odikiya ee Sebtida-maalinta Toddobaad - Lambar Soddon iyo Saddex

Jeff Pippenger
2026-01-21

Lambar Soddon iyo Saddexaad

Marka sharciga Axadda la dhaqan geliyo, boqolka iyo afartan iyo afarta kun waxay si nebiyaysan ula kulmaan shaqaalayaasha saacadda kow iyo tobnaad. Boqolka iyo afartan iyo afarta kun mar hore ayaa la shaabadeeyey, markaasay ugu yeedhayaan dadkii tirada badnaa inay ka soo baxaan Baabuloon oo ay iyaga la garab istaagaan Sabtida maalinta toddobaad. Xukunka guriga Ilaah wuxuu ku dhammaadaa sharciga Axadda, dabadeedna xukunku wuxuu u gudbaa dadka aan Yuhuudda ahayn, oo ah dadkii tirada badnaa—ido kale oo Ilaah leeyahay. Muujintii toddobaad wuxuu aqoonsanayaa labada kooxoodba, oo shaabadda shanaad dhexdeeda shuhadadii ka soo jeeday Qarniyadii Mugdiga waxay weyddiinayaan, “ilaa goormee,” inta Ilaah xukumayo awoodda baabawnimada dilkoodii shahiidnimo aawadiis? Waxaa lagu yidhaahdaa inay xabaalhooda ku nastaan ilaa laga dhamaystiro koox labaad oo shuhado ah oo ka dhalata cadaadiska baabawnimada, waxaana la siiyaa khamiisyo cadcad. Dadkii tirada badnaa ee ku xusan Muujintii cutubka toddobaad waxay xidhan yihiin khamiisyo cadcad, waayo, waxay metelaan kooxda labaad ee shuhadada baabawnimada ee ku jirta dhibaataada sharciga Axadda ee dhowaan imanaysa. Muujintii toddobaad iyo shaabadda shanaad waxay ka hadlayaan labadan kooxood, sida ay u sameeyaan kaniisadaha Simurna iyo Filadelfiya. Simurna waxay meteshaa shuhadada xasuuqa dhiigga ee ugu dambeeya ee baabawnimada, Filadelfiyana boqolka iyo afartan iyo afarta kun.

Butros wuxuu joogaa saacaddii saddexaad ee Kaysariya Filibbi; oo “lix maalmood” dabadeed, ee aan ahayn lix saacadood, wuxuu joogi lahaa qarka sharciga Axadda, kaas oo ah saacaddii sagaalaad.

Lix maalmood dabadeedna Ciise wuxuu watay Butros, Yacquub, iyo Yooxanaa oo walaalkiis ah, oo wuxuu kaxeeyey buur dheer oo meel gaar ah. Hortoodana ayuu isu beddelay; wejigiisuna wuxuu u ifay sida qorraxda, dharkiisuna wuxuu u caddaaday sida nuurka. Oo bal eeg, waxaa u muuqday Muuse iyo Eliyaas oo la hadlaya isaga. Matayos 17:1–3.

Wakhtiga sharciga Axadda, boqolka iyo afar iyo afartan kun si nebiyad ahaan ah ayay ula kulmaan dadkii badnaa ee weynaa. Eliiyaah wuxuu metelaa boqolka iyo afar iyo afartan kun ee aan dhadhansan dhimasho, Muusena wuxuu metelaa kuwa Rabbiga ku dhinta. Waxay Masiixa la taagan yihiin wakhtiga sharciga Axadda, kaas oo ah meesha Masiixu ku subko boqortooyadiisa ammaanta, sida uu boqortooyadiisa nimcada uga dhisay iskutallaabta. Haddii aad weli ku hawlan tihiin mantiqii aannu halkan ku soo bandhignay ee la xidhiidha muddada lixda saacadood ah ee ka bilaabmaysa saacadda saddexaad ilaa saacadda sagaalaad, markaas waa lagama maarmaan in la arko wax ah tusaale aad u gaar ah.

Saacaddii saddexaad ee Kaysariya Filibbos waa alfa-da omega-da saacaddii sagaalaad ee Kaysariya Maritima. Waxaan tilmaamayaa in aanay ahayn lix saacadood, balse lix maalmood dabadood, in Butros joogo Buurta Isbeddelka, taas oo iyaduna muujinaysa taariikhda ku dhammaata sharciga Axadda, kaas oo ah saacaddii sagaalaad. Muddada lixda maalmood ahi waxay la jaanqaaddaa muddada lixda saacadood, hase ahaatee keliya sida fractal ka tirsan Kaysariya ilaa Kaysariya. Waxa aad u gaar ah ayaa ah in dhacdadan ah in fractal taariikhdu ku dhex jirto taariikhda muddada lixda saacadood ay tahay si sax ah waxa dhaca marka aad tixgeliso xilliga Bentekostiga. Lixda saacadood ee ka bilaabma dhimashadii Masiixa ilaa Bentekoste waa fractal ka tirsan muddada iskutallaabta ilaa 34 AD, markaas oo toddobaadkii quduuska ahaa ku dhammaaday oo injiilku u tegey dadka aan Yuhuudda ahayn.

“Hadda kibirka iyo xaasidnimadu waxay albaabka ka xireen iftiinka. Haddii la rumaysan lahaa wararkii ay keeneen adhijirradii iyo nimankii xigmadda lahaa, waxay wadaaddada iyo rabbaaniyiinta gelin lahaayeen meel aad u aan la jeclaysan karin, iyadoo burinaya sheegashadoodii ahayd inay yihiin fasirayaasha runta Ilaah. Macallimiintan waxbartay ma ay is-hoosaysiin lahayn si ay wax uga bartaan kuwa ay ugu yeedhi jireen gaalo. Waxay yidhaahdeen, suurtagal ma aha in Ilaah uu iyaga dhaafto si uu ula xidhiidho adhijirro jaahil ah ama dadka aan gudnayn ee quruumaha kale. Waxay go’aansadeen inay muujiyaan quudhsigooda ku wajahan wararkii kicinayey Boqor Herodos iyo Yerusaleem oo dhan. Xataa Beytlaxam ma ay tegin si ay u arkaan in waxyaalahani sidaas yihiin iyo in kale. Waxayna dadka ku hoggaamiyeen inay u arkaan xiisaha Ciise loo qabo inuu yahay kicin xamaasadaysan oo waalli u eg. Halkaas ayuu ka billowday diidmada Masiixa ee wadaaddada iyo rabbaaniyiintu sameeyeen. Laga bilaabo bartaas, kibirkoodii iyo madax-adaygoodii waxay ku koreen nacayb go’an oo ay u qabeen Badbaadiyaha. Intii Ilaah albaabka u furayey quruumaha kale, hoggaamiyeyaasha Yuhuuddu iyagaa naftooda albaabka ka xidhayey.” The Desire of Ages, 62.

Bartamihii toddobaadka quduuska ah ayaa Masiixa iskutallaabta lagu qodbay. Saddex sano iyo badh ka dib Istefanos ayaa dhagax lagu dilay, Korneliyosna wuxuu u yeedhay Butros. Saddex sano iyo badh ka dib iskutallaabta, wakhtigii imtixaanka waxaa si buuxda loogu soo afjaray Israa’iilkii hore. Markaasaa Istefanos samada eegay oo arkay Masiixa oo taagan, taas oo ah astaanta xidhitaanka wakhtiga imtixaanka ee Daniel 12:1. Albaabkii waxaa loo xidhay Israa’iilkii hore, waxaana loo furay quruumaha.

Muddadii u dhexeysay dhimashadii Masiixa saacaddii sagaalaad iyo dhimashadii Istefanos iyo yeeriddii Butros saacaddii sagaalaad, Korneeliyos iyo Istefanos waa laba markhaati oo muujinaya in kun iyo laba boqol iyo lixdankii maalmood ee nebiyadeed la dhammaystiray. Laga soo bilaabo saacaddii sagaalaad ee dhimashada ilaa saacaddii sagaalaad ee dhimashada, waxa ay ahayd 1,260 maalmood oo nebiyadeed. Saacaddii sagaalaad ee dhimashada ilaa saacaddii sagaalaad ee Bentakostiga waxay tilmaamaysaa jab-jab ka mid ah 1,260-ka maalmood, muddada laba iyo konton maalmood gudaheed.

Qaab-jajabka ahaa xilligii Bentakostiga waxa uu ku yaal bilowga 1,260-kaas maalmood, dhammaadka maalmahaasna Butros si nebiyaysan ayaa loogu meeleeeyaa Qaysariya saacadda

saddexaad iyo weliba saacadda sagaalaad. Labada Qaysariya waxay matalaan alfa iyo oomega ee muddo lix-saac ah oo nebiyaysan. Gudaha muddadaas nebiyaysan ee lixda saacadood ah ee labada Qaysariya, Butros wuxuu safraa lix maalmood oo wuxuu gaadhaa Buurta Isbeddelka. Buurta waxay matalaysaa shaabadaynta ku dhammaanaysa sharciga Axadda, taas oo ah meesha kiniisadda guulaysata kor loogu qaado buuraha oo dhan ka sarraysa. Lixdaas maalmood waxay matalaan muddada lixda saacadood ah ee ka timaadda Qaysariya ilaa Qaysariya, waana qaab-jajab ku dhex jira muddadaas, sida xilligii Bentakostiguna uu u ahaa qaab-jajab bilowgii isla muddadaas quduuska ah.

Fractalkii bilowga ahaa wuxuu ahaa dhammaystirka iidihi Guga ee la xidhiidha xilligii Bentakostiga. Fractalka dhammaadka ka bilaabma Qaysariya Filibos ilaa Buurta Isbeddelka ayaa isaguna si nebiyad ah ugu xidhxidhan toddobaadka quduuska ah. Buurta dusheeda Aabbuhu wuu hadlay, sidii uu yeelay baabtiiskii Masiixa, iyo sidii uu mar kale u hadli lahaa wax yar ka hor iskutallaabta. Aabbuhu si maqalka ah ayuu u hadlay saddex jeer laga bilaabo bilowgii toddobaadka quduuska ah ilaa iskutallaabta. Mar baabtiiska, dabadeed Buurta Isbeddelka, ka dibna wuxuu ku hadlay hooska iskutallaabta soo dhawaanaysa.

Iskutallaabtu waa omega-da 1,260-ka maalmood ee ka bilaabmay baabtiiskiisii. Baabtiiska iyo iskutallaabtu waa calamado qeexan oo ka tirsan toddobaadka quduuska ah ee Daanyeel sagaal, sidaas darteedna waxay Buurta Isbeddelka u aqoonsanayaan inay qayb ka tahay toddobaadka quduuska ah. Haddii kan ugu horreeya iyo kan ugu dambeeya ay yihiin calamado dhammaystiraya waxsii sheegidda toddobaadka quduuska ah, markaas calaamadda dhexe waa inay, daruurad waxsii sheegid awgeed, sidaas oo kale samayso.

Baabtiisku waa malaa'igtii kowaad; Buurta Isbeddelidda waa tan labaad, iskutallaabtuna waa tan saddexaad. Buurta dusheeda, Ilaah wuxuu Muuse iyo Eliyaas u aqoonsaday calaamado-jid oo kaniisadda hadhay. Adeegsiga arrintani waxa uu ku midoobayaa astaanta saddex-geesoodka ah ee Butros, Yacquub, iyo Yooxanaa. Waxaa jiray saddex jeer oo Ciise Butros, Yacquub, iyo Yooxanaa la kaxaystay. Markii ugu horraysay waxay ahayd sarakiciddii gabadhii Yaa'iirus, tii labaadna waxay ahayd Isbeddelidii, tii saddexaadna waxay ahayd Getsemane. Markii ugu horraysay, Butros, Yacquub, iyo Yooxanaa waxay goob-joog u ahaayeen bikrad laba iyo toban jir ah oo la sara kiciyey.

Oo waxaa dhacay in, markii Ciise soo noqday, dadkii farxad ku soo dhoweeyeen isaga; waayo, kulligood way sugayeen isaga. Oo bal eeg, waxaa yimid nin la odhan jiray Yayros, oo wuxuu ahaa taliye sunagogga ka mid ah; markaasuu isku tuuray cagaha Ciise agtooda, oo baryay inuu gurigiisa yimaado; waayo, wuxuu lahaa gabadh keliya oo qiyaastii laba iyo toban jir ah, oo dhimasho ku sii dhowayd. Laakiin intuu socday, dadkii ayaa ku cidhiidhiyey. Luukos 8:40–42.

Magaca Yayros wuxuu ka dhigan yahay “kan iftiimiya” iyo “inuu ahaado if leh oo ammaan.” Saddexdii jeer ee Butros, Yacquub, iyo Yooxanaa si gaar ah marti ugu ahaayeen Masiixa, tani waxay ahayd markii ugu horraysay, Yayrosna wuxuu u taagan yahay malaa'igtii ugu horraysay ee dhulka ku iftiimisa ammaantiisa. Gabadha bikradda ah ee laba iyo toban jirka ahi waxay u taagan tahay bikradaha la sara kicin doono oo ah boqol iyo afar iyo afartan kunka. Masiixu wuxuu

gaadhay gurigii gabadha bikradda ah ka dib markii uu la falgalay naag laba iyo toban sannadood dhiig-bax qabtay.

Markaasaa naag laba iyo toban sannadood dhiig-bax qabtay, oo wixii ay ku noolayd oo dhan dhakhaatiir ku bixisay, oo aan midkoodna bogsiiin karin, ayaa gadaashiisa ka timid oo taabatay darafka dharkiisa; markiiba dhiig-baxeedii waa joogsaday. Luukos 8:43, 44.

Bikrad laba iyo toban jir ah ayaa la aqoonsaday, dabadeedna aayadda xigta waxaa haddana la aqoonsaday naag laba iyo toban sannadood dhiig-bax qabtay. Naagtu dhiig-baxaas ayay qabtay intii ay bikradda oo dhan noolayd. Ciise wuxuu ku sigtay inuu ka ag maro naagta dhiig-baxa qabta, si uu u gaadho gabadha bikradda ah. Naagtu waxay u taagan tahay farriintii malaa'igta kowaad sida ay ugu muuqato farriinta La'odikiya. Masiixu wuxuu ku sigtay inuu soo sara kiciyo oo uu bikradda nolosha ugu soo celiyo, naagta bukta ahna, naagta La'odikiya, weli waxay haysatay fursad kooban oo ay Ilaahnimada ku taabato. Ilmo wuxuu u taagan yahay jiilka ugu dambeeya, oo Ciise wuxuu ka ag marayaa naag bukaalaysan, La'odikiya, si uu u sara kiciyo bikradda maalmaha ugu dambeeya. Marka bikradda la soo sara kiciyo, naagtu ama way bogsatay ama waa laga ag maray.

Astaanta malaa'igta kowaad waa cabsi, cabsiduna waa laba nooc.

Intuu weli hadlaya ayaa nin ka yimid gurigii taliyihii sunagogga yimid, isagoo ku leh, Gabadhaadii way dhimatay; Macallinka ha dhibin. Laakiin Ciise markuu taas maqlay, ayuu ugu jawaabay, isagoo leh, Ha cabsan; rumayso oo keliya, oo iyadu way bogsan doontaa. Luukos 8:49, 50.

Markaas Butros, Yacquub iyo Yooxanaa waxay galeen qolka ay sarakicidda, oo lagu astaan yeelay baabtiiskii Masiixa, ka dhiganayd awood-siintii malaa'igta koowaad iyo tan saddexaad. Buurta Isbeddelka Qofeedu waa markii labaad ee Butros, Yacquub iyo Yooxanaa ay markhaatiyaal noqdaan. Buurta Isbeddelka Qofeedu waa malaa'igta labaad, oo markii Masiixu isla xertiis u watay Getsemane, waxay taasi matalaysay malaa'igta saddexaad. Tallaabada labaad, Buurta Isbeddelka Qofeeda waxaa ka jira “labalaabnaan,” waayo calaamadda Buurta waa bartamaha saddexdii jeer ee Aabbuhu ku hadlay. Ti ugu horraysay waxay ahayd baabtiiskiisii, taas oo la jaanqaadaysa sarakicidda bikradda laba-iyo-tobanka jirka ah; ti labaadna waxay ahayd Buurta, ti saddexaadna waxay ahayd wax yar ka hor iskutallaabta. Saddexdii jeer ee Aabbuhu ku hadlay iyo saddexdii jeer ee saddexda xerti ay kelidood Ciise ula tageen waxa isku xiran xaqiiqda ah in calaamadda labaad ee mid kasta oo ka mid ah labada sadar ay tahay Buurta Isbeddelka Qofeeda.

Oo markuu gurigii galay, cidna uma uu oggolaan inay la gasho Butros, iyo Yacquub, iyo Yooxanaa, iyo gabadha aabbaheed iyo hooyadeed maahee. Dhammaantoodna way ooyayeen oo u barooranayeen; laakiin wuxuu yidhi, Ha ooyina; iyadu ma dhiman, ee way huruddaa. Markaasay ku qosleen quudhsasho, iyagoo og inay dhimatay. Isaguse dibadda ayuu u saaray kulligood, dabadeedna gacanta ayuu qabtay, oo wuxuu u yeedhay isagoo leh, Gabadhay, kac. Ruuxeedii baa ku soo noqday, oo kolkiiba way kacday; markaasuu amray in cunto la siiyo. Waalidkeedna way yaabeen; laakiin wuxuu ku amray inaanay cidna u sheegin wixii dhacay. Luukos 8:51–56.

Butros, Yacquub, iyo Yooxanaa waxay markhaati ka yihiin malaa'igtii ugu horraysay ee sarakicidda bikradda, tii hurudday, sidii Laasaros oo kale. Markay toostay, isla markiiba way kacday, cunto ayaana la siiyey. Markii Eliiyaah iyo Muuse lagu soo sara kiciyo Muujintii kow iyo tobnaad, isla markiiba way kacaan, dabadeedna Ruuxa Quduuska ah ayaa lagu shubaa iyaga qiyaas la'aan, taas oo u taagan cuntadii bikradda. Buurtii Isbeddelidda waxay ahayd lix maalmood ka dib Kaysariya Filibbi, marka laga reebo marka Luukos diiwaangeliyo dhacdooyinka.

Oo waxaa dhacday, qiyaastii siddeed maalmood dabadeed hadalladan, inuu watay Butros iyo Yooxanaa iyo Yacquub, oo uu buur fuulay si uu u tukado. Intuu tukadayna, muuqashadii wejigiisu way is beddeshay, dharkiisiina wuxuu noqday caddaan oo dhalaalaya. Oo bal eeg, laba nin baa la hadlay isaga, kuwaas oo ahaa Muuse iyo Eliyaas. Luukos 9:28–30.

Matayos iyo Markos labaduba si cad bay u yidhaahdaan, “lixa maalmood dabadeed,” Luukosna wuxuu yidhaahdaa “ku dhowaad” siddeed maalmood. Qorayaashii Kitaabku waxay adeegsadeen laba hab oo wakhtiga loo tiriyo; mid waxaa la yidhaahdaa tirin loo dhan yahay, ka kalena tirin aan loo dhanayn. Marka hore waxay u ekaan kartaa iskhilaaf, hase ahaatee xaqiiqda ah in Luukos yidhi “ku dhowaad” waxay caddaynaysaa inuu ku hadlayey habka tirinta loo dhan yahay; markii Matayos iyo Markosna yidhaahdaan, “lixa maalmood dabadeed,” waxay muujinayaan inay tirinayeen maalmo buuxa, ee aanay ku darin maalintii bilowday muddada siddeedda maalmood ah iyo maalintii ay muddada siddeedda maalmood ahi ku dhammaatay. Farqigaasi wuxuu dhalinayaa laba calaamadood oo tiro ahaan u taagan isla muddadaas; mid waa tirada siddeed, tan kalena waa lixda maalmood.

Waxa lagu xaqiijiyey labada markhaatifur ee muddada lixda ama siddeedda maalmood ah ee ka timid Qaysariya Filibbi iyo Buurta Isbeddelka Wejiga waa in muddada uu Masiixu shaabadeeyo boqol iyo afar iyo afartan kun, tirada siddeeddu ay ka dhigan tahay siddeedda naf ee doontii Nuux saarnayd, halka lixduna ay ka dhigan tahay kiniisadda lixaad ee Filadelfiya, taas oo loo qaddaray inay noqoto kiniisadda ah tan siddeedaad, taas oo toddobada ka mid ah. Waxaa loo beddelaa tan siddeedaad marka Muuse, Eliiyaah, iyo Masiixa la ammaaneeyo. Ammaanta buurta dusheedana waxaa sidoo kale lagu matalay ammaantii buurta dusheeda ee taariikhda Muuse.

Markii Muuse buurta fuulay, wuxuu la kaxeystay toddobaatan oday iyo Yashuuca.

Markaasaa Muuse, Haaruun, Naadaab, Abiihuu, iyo toddobaatan ka mid ah waayeelladii reer binu Israa'iil ayaa kor u baxay. Oo waxay arkeen Ilaaha Israa'iil; cagihisa hoostoodana waxaa yiil wax u eg gogol dhagax safayr ah oo laami ah, oo u ekaa cirka qudhiisa daahirsanaantiisa. Oo amiirradii reer binu Israa'iilna gacantiisii kuma uu fidin; iyaguna Ilaah bay arkeen, wayna cuneen oo wax bay cabbeen. Markaasaa Rabbigu Muuse ku yidhi, Buurta iigu soo kac, oo halkaas joog; oo anna waxaan ku siin doonaa looxyo dhagax ah, iyo sharci, iyo amarro aan qoray, si aad iyaga u bartid.

Markaasaa Muuse kacay, isaga iyo kaaliyihiisii Yashuuca; oo Muuse wuxuu u kacay buurtii Ilaah. Oo wuxuu odayaashii ku yidhi, Halkan noogu sii jooga ilaa annu idiinku soo noqonno; oo bal eega, Haaruun iyo Xuurba way idinla joogaan; kii wax dacwo ah lehna ha u tago iyaga.

Markaasaa Muuse buurta fuulay, daruurta buurtana way qarisay. Oo ammaanta Rabbiguna Buur Siinaay dusheedii degtay, daruurtuna lix maalmood bay qarisay; oo maallintii toddobaad ayuu Muuse uga yeedhay daruurta dhexdeeda. Oo muuqaalka ammaanta Rabbigu wuxuu indhaha reer binu Israa'iil ugu ekaa sida dab wax gubaya oo buurta dusheeda ka ololaya. Markaasaa Muuse daruurta dhexdeedii galay, wuuna sii fuulay buurta; oo Muusena buurta ayuu joogay afartan maalmood iyo afartan habeen. Baxniintii 24:9–18.

Farriintii malaa'igta kowaad waxay ahayd sara kicintii gabadhii Ya'iirus, taasoo la jaanqaadaysa baabtiiskii Masiixa. Dabadeed lix maalmood ka dib waxaa yimid Buurtii Isbeddelka, taas oo ah malaa'igta labaad, taasoo horseedday iskutallaabta, taas oo ah malaa'igta saddexaad. Sida malaa'igta labaad, Buurtu waxay leedahay markhaati laba-laab ah, waayo hadalkii Aabbuhu ka sheegay Buurta wuxuu ku xidhmayaa xarriiq labaad oo ka mid ah saddexda. Saddexdii jeer ee Butros, Yacquub, iyo Yooxanaa ay ahaayeen martida gaarka ah ee Masiixa, iyo saddexdii jeer ee Aabbuhu hadlay, labaduba waxay aqoonsanayaan muujintii labaad ee codka Aabbaha; oo jeerkii labaad ee Ciise kaxaystay Butros, Yacquub, iyo Yooxanaa wuxuu ahaa Buurtii Isbeddelka. Calaamadda labaad ee Buurtu waxay leedahay markhaati laba-laab ah oo ah codka Aabbaha iyo saddexda xerta ah, waayo farriinta labaad had iyo jeer waxay tilmaantaa “laba-laabid.”

Muddada lixda saacadood ah ee u dhexaysa allabariga fiidka iyo allabariga subaxda, taas oo ay metelaan lixda maalmood ee Matayos iyo Markos ka bilaabma Kaysariya Filibbi ilaa Buurta, waxaa metela lixdii maalmood ee Muuse, ilaa loogu yeedho daruurta maalinta toddobaad.

Xariiqdu waxay ku bilaabmaysaa wakhtiga sugidda ee malaa'igta labaad, sida Muuse uu toddobaatanka oday ugu farayo inay “sugaan” ilaa uu ka soo noqonayo. Lixda maalmood ee ugu horraysa ee xariiqda ku jira waa kuwo gooni loo soocay, hase yeeshee weli waxay qayb ka yihiin guud ahaan 46-ka maalmood. Lixdaas maalmood waa muddo horseedaysa imtixaanka saddexaad, oo ay afartan maalmood matalaan. 46-ka maalmood waxay astaan u yihiin macbudka; lixda maalmoodna waa lixdii saacadood laga bilaabo dhimashadii Masiixa ilaa Bentakostiga, lixdii saacadood laga bilaabo iskutallaabta lagu qodbay ilaa dhimashadiisa, lixdii saacadood ee Qaysariya ilaa Qaysariya, iyo lixdii saacadood ee Butros ka yimid qolka sare ilaa macbudka. Muuse wuxuu qaadanayaa Sharciga axdiga, wuxuuna helayaa tilmaamaha ku saabsan sida macbudka loo taagi lahaa. In kastoo Kitaabku yidhaahdo ninuna Ilaah ma arag, haddana odayaashu waxay “arke en Ilaaha reer binu Israa'iil.” Ammaanta Ilaah ee buurta dusheeda kula muuqatay Muuse iyo odayaasha waxay ahayd nooc u taagan ammaantii ka muuqatay Buurtii Isbeddelka. Labaduba waxay ka kooban yihiin muddada lixda maalmood. Xariiqda Muuse waxay ka kooban tahay wakhtiga sugidda ee malaa'igta labaad iyo dhammaan 46-ka maalmood ee macbudka matalaya. Afartankii maalmood ee uu sharciga qaadanayay waxay matalaan shaabadaynta.

Butros wuxuu joogay Kaysariya Filibbi saacaddii saddexaad, isagoo ku sii jeeda Kaysariya Maritima saacaddii sagaalaad, oo lix ilaa siddeed maalmood gudahoodna wuxuu joogaa Buurta, isagoo la daahaya toddobaatankii oday ee Muuse, markii uu arkay aragti Rabbiga ammaansan, sidii Daanyeel ku arkay cutubka tobnaad. Daanyeel wuxuu Rabbiga u arkay fool ka fool, sidii Gidcoon iyo toddobaatankii oday ay yeeleen. Buurta Isbeddelka waa meesha dhaqdhaqaaqa La'odikiya ee boqol iyo afartan iyo afarta kun lagu beddelo dhaqdhaqaaqa Filadelfiya ee boqol iyo afartan iyo

afarta kun. Waxay noqdaan kiniisadda siddeedaad oo ah kiniisadda lixaad; sidaas daraaddeed waxaan aragnaa lix maalmood iyo siddeed maalmood.

Lixda saacadood ee ka bilaabmay iskutallaabta ilaa dhimashadiisa, lixda saacadood ee Bentekoste, lixda saacadood ee Kaysariya ilaa Kaysariya, lixda maalmood ee ku tegey Buurta Isbeddelka iyo lixda maalmood ee Muuse ee horseeday afartanka maalmood, dhammaantood waa isla xariiqdaas. Inta u dhaxaysa Kaysariya Filibos, oo ah Paniyum, iyo sharciga Axadda, boqolka iyo afartan iyo afarta kun waa la shaabadeeyaa. Shaabadayntaasi waxay keentaa kala-qaybsanaan.

Aniga oo keliya, Daanyeel ah, ayaa arkay muujintii; waayo, nimankii ila joogay muujinta ma ay arkin; hase yeeshee gariir weyn baa ku dhacay, sidaas daraaddeed way carareen si ay isu qariyaan. Daanyeel 10:7.

Muuse wuxuu ka soocmay odayaashii markii uu yidhi, “Halkan noogu suga, ilaa aannu idiinku soo noqonno.” Muuse wuxuu ka soocmay toddobaatankii wakhtiga sugidda, toddobaatan toddobaadna waxay ka dhigan yihiin wakhtiga tijaabada ee dadkii axdigii hore. Markii toddobaadkii toddobaatanaad dhammaaday, oo toddobaadkaas toddobaatanaad uu ahaa toddobaadkii quduuska ahaa ee Masiixu axdiga kula adkeeyey kuwo badan, markaas Masiixu si buuxda ayuu uga soocmay dadkii axdigii hore. Wakhtigii ay dadkii axdigii hore xallin kari lahaayeen dhibkooda dhiig-baxa, taas oo iyaga u ahayd rumaysnaantoodii ahayd in lagu badbaadiyey dhiigga Ibraahim, wuu dhammaaday, bikraddii laba iyo toban jirka ahaydna waa la sara kiciyey si ay ugu adeegto. Marka wakhtiga sugiddu bilaabmay, Muuse wuxuu helay sharcigii axdiga iyo tilmaamihii dhismaha macbudka.

Markii Butros, Yacquub iyo Yooxanaa ay Buurta joogeen, shaabadaynta dadka Ilaah, iyo dabadeed kor loo qaadiddooda iyagoo calamad ahaan u taagan, waxay dadkaas axdiga ah u metelaan macbudka boqol iyo afartan iyo afar kun. Markaas shaqaalihii saacaddii kow iyo tobnaad ayaa lagu daraa macbudkaas.

Rabbigu wuxuu leeyahay, Xukunka ilaaliya, oo caddaalad sameeya, waayo, badbaadadaydu way dhow dahay inay timaado, oo xaqnimadayduna way dhow dahay in la muujiyo. Waxaa barakaysan ninkii waxan sameeya, iyo binu-aadmiga kan ku dhegganaada; kaasoo sabtida xajiya oo aan nijaasayn, oo gacantiisana ka ilaaliya samaynta wax shar ah oo dhan. Oo yaanu shisheeyaha wiilkiisa oo Rabbiga isku daray odhan, Rabbigu hubaal ahaanba wuu iga soocay dadkiisa; bohonkuna yuusan odhan, Bal eeg, anigu waxaan ahay geed engegan. Waayo, Rabbigu sidaasuu ku leeyahay bohonnada sabsiyadayda xajiya, oo doorta waxyaalaha iga farxiya, oo axdigayga ku dhegganaada; xataa iyaga waxaan gurigayga iyo derbiyadayda dhexdooda ku siin doonaa meel iyo magac ka sii wanaagsan kan wiilal iyo gabdho; waxaan iyaga siin doonaa magac weligiis ah oo aan go’i doonin. Oo weliba shisheeyaha wiilashiisa Rabbiga isku dara inay isaga u adeegaan, oo ay magaca Rabbiga jeclaadaan, inay addoommadiisa ahaadaan, mid kasta oo sabtida xajiya oo aan nijaasayn, oo axdigayga ku dhegganaada; xataa iyaga waxaan keeni doonaa buurtayda quduuska ah, oo waxaan ku farxin doonaa gurigayga salaadda; qurbaannadooda la gubo iyo allabaryadooduba waa laga aqbali doonaa meeshayda allabariga saaran; waayo, gurigayga waxaa loogu yeedhi doonaa guri salaad oo dadyowga oo dhan loogu talagalay.

Sayidka Rabbiga ah ee soo ururiya qaxootiga reer binu Israa'iil ayaa leh, Kuwa isaga loo soo ururiyey ka sokow, kuwo kale ayaan weli isaga u soo ururin doonaa. Ishacyaah 56:1–8.

Butros, Yacquub iyo Yooxanaa, iyo weliba Muuse, waxay matalaan “kuwa laga eryay reer binu Israa'iil,” kuwaas oo ay eryeen walaalahood oo necbaa.

Sayidku wuxuu leeyahay, Samadu waa carshigayga, dhulkuna waa meeshaan cagahayga saarto; haddaba meeday guriga aad ii dhisaysaan? Oo meeday meesha nasashadaydu tahay?

Waxyaalahaas oo dhan gacantaydaa samaysay, oo waxyaalahaas oo dhammuna way jireen, ayaa Rabbigu leeyahay; laakiinse kan baan eegi doonaa, kaas oo miskiin ah, oo ruux jaban leh, oo ereyayga ka gariira. Kii dibi gawraca waa sida mid nin dila; kii wan allabariyaana waa sida mid qoorta eey ka jara; kii qurbaan bixiyaana waa sida mid dhiig doofaar bixiya; kii foox gubana waa sida mid sanam barakeeya. Hubaal iyagu waxay doorteen jidadkooda, oo naftooduna waxay ku faraxdaa karaahiyadooda. Aniguna waxaan dooran doonaa dhalanteedkooda, oo waxaan ku soo dejin doonaa wixii ay ka cabsanayeen; maxaa yeelay, markaan yeedhay, ninna kama jawaabin; markaan hadlayna, ima ay dhegaysan; laakiinse waxay hortayda ku sameeyeen shar, oo waxay doorteen wixii aanan ku farxin.

Maqla erayga Rabbiga, kuwiinna eraygiisa ka gariira; walaalihiinnii idin necbaa, oo magacayga aawadiis idiin eryay, waxay yidhaahdeen, Rabbigu ha la ammaano; laakiinse isagu wuxuu idiin muuqan doonaa farxaddiinna, iyaguna way ceeboobi doonaan. Ishacyaah 66:1–5.

Erayga “farxad” marar badan oo noocyo kala duwan leh ayay uga dhacdaa Qorniinka, sida erayga “ceebeysnaan” isaguna uga dhaco. Marka loo eego duruufaha farriintii Butros ee kitaabka Yoo'eel, ceebta iyo farxaddu waa isbarbar-yaal, sida kuwa xigmadda leh iyo kuwa nacaska ah, ama sarreenka iyo gocondhada. Ceebta iyo farxaddu waxay, marka loo eego macnaha Yoo'eel, metelaan kuwa saliidda haysta, ama farriinta roobka dambe, marka loo eego kuwa aan haysan. Waa keliya marka aad aragto tafaasiishan ayaad gaadhi kartaa macnaha qoto dheer ee, “Walaalihiin idin neceb, oo idin eryay magacayga daraaddiis.” Walaalahaasu waa kuwa ku xusan Spalding and Magan, bogga koowaad iyo labaad, kuwaas oo ah “Adventist-yada magaca uun ah, sida Yuudas oo kale,” kuwaas oo “noo gacangelin doona Katoolligga,” “waayo, way ina neceen sabtida aawadeed, maxaa yeelay way burin kari waayeen.” Walaalihiin idin neceb waxay idinka eryayaan farriinta sabtida dalka, Muuse toddoba jeer, taas oo aan la burin karin. Ujeeddadu halkan waa in laydinka eryo dood caqiido awgeed, dood cilmiyeed, sida Ishacyaah ugu yeedho, dooddaasna waa farriinta roobka dambe.

Yoo'eel fariintaas wuxuu ugu yeedhaa “khamri cusub,” oo haddii aad haysato fariintaas, waxaad leedahay farxad. Haddii aadan haysan, waxaad u soo toostaa sida sakhraamiintii Yoo'eel oo kale si aad u ogaato in khamrigii cusbaa afkaaga laga gooyay. Markaas waxaad si nebiyad ahaan ah u noqotaa “mid ceeboobay.” Kooxda saliidda leh waxay leedahay farxad, kooxda aan saliidda lahayni na waa ceeboobtaa. Saliiddu sidoo kale waa khamri cusub, waxayna la xidhiidhaa farxad. Taas aawadeed ayuu Ishacyaah leeyahay, “Maqla erayga Rabbiga.” Hal koox ayaa doorata inay maqasho, halka kooxda kale aanay dheg u dhigin codka buunka. Ishacyaah si gaar ah ayuu u aqoonsadaa kooxda wax maqasha markuu leeyahay, “kuwiinna eraygiisa ka gariira.” Rabbigu

wuxuu soo ururiyaa kuwa la eryay sababo la xidhiidha fariintii timid 9/11, oo marka sharciga Axadda yimaado, wuxuu soo ururiyaa bohomadiisa Ishacyaah, kuwaas oo lagu metelay geedo engegan. Haddii ay axdiga qabsadaan, mar dambe lagama sooci doono buurta quduuska ah ee Ilaah.

Boqor ama geed engegan waxay astaan u yihiin dhimasho. Boqorku ma dhalin karo, geed engeganna nolol ma leh. Ballanqaadku wuxuu yahay in haddii quruumahaas, ama shaqaalihii saacaddii kow iyo tobnaad yimid, ay aqbalaan axdiga uu Sabtidu matalayso, ay yeelan doonaan wiilal iyo gabdho. Marka hore Isagu wuxuu soo ururiyaa kuwa la eryay ee reer binu Israa'iil, dabadeedna kuwaas la eryay ayuu kor ugu qaadaa calan ahaan, ka dibna wuxuu soo ururiyaa adhiigisa kale. Ururinta koowaad iyo ta labaad waxay ka dhigan yihiin muddada laga bilaabo 9/11 ilaa xeerka Axadda marka Ruuxa Quduuska ahi uu rusheynayo, iyo sidoo kale muddada laga bilaabo xeerka Axadda ilaa Miikaa'iil istaago oo roobka dambe lagu shubo qiyaas la'aan. Labada muddoba roobka dambe waa farriin, taas oo haddii aad haysato farxad keenta, haddaanadse haysan ceeb keenta.

Kitaabka Matayos waxa uu u qaybsan yahay saddex sadar, kuwaas oo matalaya saddexda malaa'igood ee Muujintii afar iyo tobnaad. Mid kasta oo ka mid ah saddexda sadar waxa uu sidoo kale xambaarsan yahay jajabyo isu-eg oo ka tirsan saddexda malaa'igood. Sadarka labaad, oo ka bilaabma cutubka kow iyo tobnaad ilaa cutubka laba iyo labaatanaad, waa xarunta, waayo waa malaa'igta labaad, taas oo taagan inta u dhexaysa malaa'igta kowaad iyo tan saddexaad. Kitaabka Matayos laftiisu waa sadar dhexe, marka aynu u fiirsanno cutubyada kow iyo tobnaad ilaa laba iyo labaatanaad marka lagu eego cutubyada axdiga ee Bilowgii iyo Muujintii.

Bartamaha laba-iyo-tobanka cutub ee axdiga waa kan Matayos, xariiqda dhexe ee saddexda xariiq ee Matayosna waxa laga helaa isla laba-iyo-tobankaas cutub. Bartamaha laba-iyo-tobankaas cutub waa shaabadaynta boqol iyo afar iyo afartan kun. Bartaas dhexe waxa metela saddex aayadood, kuwaas oo la jaanqaadaya saddexda aayadood ee dhexe ee laba-iyo-tobanka cutub ee axdiga ee Bilowgii iyo Muujintii.

Butros waa barta dhexe ee barta dhexe ee barta dhexe, wuxuuna matalaa aroosadda Masiixiyiinta ee ugu horraysa iyo tan ugu dambaysa. Taasu waa saxiixa Alfa iyo Oomega. Palmooni sidoo kale wuxuu saxiixiisii dul saaray beddelidda magaca Butros, markii uu hindisay halxiraalaha magaca Butros ee af-Ingiriisiga. Ciise wuxuu Butros kula hadlay af-Cibraani, wada hadalkana waxaa lagu qoray af-Giriig, dabadeedna waxaa loo beddelay af-Ingiriisi. Af-Ingiriisiga, Palmooni wuxuu Butros u magacaabay isagoo adeegsanaya xarafka 16aad ee alifbeetada Ingiriisiga, oo ay ku xigto xarafka 5aad, kaas oo ay ku xigto kan 20aad, kaas oo ay ku xigto kan 5aad oo ay ku xigto kan 18aad, isagoo si buuxda u og in marka Isagu, isagoo ah Palmooni, uu abuuray magaca ka gudbi doona Cibraani ilaa Giriig ilaa Ingiriisi. Wuxuu kaloo u qorsheeyey in magaca Ingiriisigu oggolaado halxiraale ah in shantaas xaraf la isu dhufto si loo gaaro tirada boqol iyo afar iyo afartan kun. Palmooni, oo isaguna ah kan ugu horreeya iyo kan ugu dambeeya, wuxuu u qorsheeyey in kan ugu horreeya shantaas iyo kan ugu dambeeya shanta xaraf ee Ingiriisiga ah ee ka kooban magaca Peter ay yihiin xarafka 16aad iyo xarafka 18aad, waayo magaca Peter wuxuu ku dhici lahaa Matayos 16:18.

Iyadoo intaas oo dhan laga hadlayo Butros, haddana weli waa in aynu ka hadalnaa “saamiga dahabka ah.” Saamiga dahabka ah waxa lagu matalaa Matayos 16:18, waayo saamigu waa 1.618. Saamiga dahabka ah waxa lala xidhiidhiyaa jajabnaanta is-la-ekaysiinta leh ee dabiicadda, oo marka Palmoni Butros ku meeleeeyo Matayos 16:18, Palmoni waxa uu tilmaamayaa in furaha nebiyadeed ee garabka Eliyaaqiim la saaray ee Ishacyaah 22:22, iyo furayaasha nebiyadeed ee Butros iyo kaniisadda lagu siiyey tuducaas, ay ka kooban yihiin jajabnaano nebiyadeed.

Qaysariya Filibbi saacaddii saddexaad ilaa Qaysariya Maritima saacaddii sagaalaad waxay u taagan tahay jajab is-le’eg oo ka mid ah saacaddii saddexaad markii Masiixa la qodbay ilaa saacaddii sagaalaad ee Korneliyos u cid diray Butros. Xilliga Bentekostal ee ka bilaabma saacaddii saddexaad ee iskutallaabta lagu qodbay ilaa Butros macbudka jooga maalintii Bentekoste saacaddii sagaalaad, waa jajab is-le’eg oo ka mid ah 1,260-ka maalmood ee ka bilaabma iskutallaabta ilaa Korneliyos. Saddexdii goor ee Aabbuhu ku hadlay waa jajab is-le’eg oo ka mid ah saddexda malaa’igood, sida oo kale ay yihiin saddexdii goor ee Ciise keligood ula tegey Butros, Yacquub, iyo Yooxanaa. Xogta nebiyadeed ee ku qarsan aayadaha uu Butros ku muujinayo boqol iyo afar iyo afartan kun waa mid u qoto dheer sida run kasta oo weligeed jirtay, hase ahaatee weli ma aynaan dhigin Butros Panium dhexdeeda Daanyeel kow iyo tobnaad.

Waxaan daraasaddan ku sii wadi doonnaa maqaalka xiga.

Butros, rasuulkii Ciise Masiix, wuxuu u qorayaa qurbajoogta ku kala firidhsan Bontus, Galatiya, Kabbadokiya, Aasiya, iyo Bituniya, kuwa la doortay sida waafaqsan ogaanshaha hore ee Ilaaha Aabbaha, quduus-ka-dhigista Ruuxa dhexdeeda, xagga addeecidda iyo rushaynta dhiigga Ciise Masiix: Nimco ha idiin badato, iyo nabadgelyona. Mahad waxaa leh Ilaaha ah Aabbaha Rabbigeenna Ciise Masiix, kan sida naxariistiisa badan inoogu dhalay mar kale rajo nool oo ku timid sarakicidda Ciise Masiix kuwii dhintay dhexdiisa, inaan helno dhaxal aan baabba’in, oo aan wasakhoobayn, oo aan engegin, oo idiin loogu kaydiyey samada, idinkoo lagu dhawro xoogga Ilaah rumaysad dhexdiis xagga badbaadada diyaar u ah in la muujiyo wakhtiga ugu dambeeya.

Taas oo aad aad ugu faraxdaan, in kastoo imminka intii muddo ah, haddii loo baahdo, aad murug ku jirtaan jirraabaado kala badan aawadood; si imtixaanka rumaysadkiinnu, oo aad uga qaalisan dahabka baabba’a, in kastoo dab lagu tijaabiyo, looga helo ammaan iyo sharaf iyo ammaano marka Ciise Masiix soo muuqdo; kan aydaan arag ayaad jeceshihiin; kaas oo, in kastoo aydnaan imminka arkin, haddana idinkoo rumaysan ayaad ku faraxdaan farxad aan la sheegi karin oo ammaan ka buuxdo; idinkoo qaadanaya dhammaadka rumaysadkiinna, kaas oo ah badbaadada nafihiinna.

Badbaadintaas nebiyadii ayaa wax ka weyddiiyey oo aad u baaray, kuwaas oo wax ka sii sheegay nimcada idiin iman lahayd; iyagoo baaraya wakhtigii ama nooca wakhtiga Ruuxa Masiixa ee iyaga ku jiray uu tilmaamayay, markuu hore uga markaati furayay xanuunadii Masiixa iyo ammaanta ka dambayn lahayd. Iyaga waxaa loo muujiyey in aanay naftooda u adeegayn, laakiin ay annaga noo adeegayeen waxyaalahaas, kuwaas oo imminka laydiinku sheegay kuwii injiilka idiinku wacdiyey Ruuxa Quduuska ah oo samada laga soo diray; waana waxyaalo ay malaa’igtuna damacdo inay fiiriso.

Sidaa darteed, guntada dhexda maankiinna, feejignaada, oo rajadiinna si buuxda ugu haya nimcada laydiin keeni doono markii Ciise Masiix la muujiyo; idinkoo ah carruur addeecda, oo aan isu ekaysiinayn damacyadii hore ee jaahilnimadiinnii: Laakiin sida Kan idiin yeedhay uu quduus u yahay, sidaas oo kalena quduus uga ahaada hab-dhaqankiinna oo dhan; maxaa yeelay, waa qoran tahay, Quduus ahaada; waayo, anigu quduus baan ahay.

Oo haddaad Aabbaha baryaysaan, kan aan eex u kala qaadin dadka, laakiin nin kasta u xukuma sida camalkiisu yahay, wakhtiga qurbajooggiinna halkan ku jooga ku qaata cabsi; maxaa yeelay, waad og tihiin inaan laydinku furan waxyaalo baabba'a, sida lacag iyo dahab, oo laydinka furay socodkiinnii madhnaa ee aad dhaqan ahaan uga dhaxasheen awowayaashiin; laakiin waxaa laydinku furtay dhiigga qaaliga ah ee Masiixa, sida wan aan iin iyo ceeb toona lahayn; kaas oo dhab ahaan hore loo sii doortay intaan dunida la aasaasin ka hor, laakiinse wakhtiyadan ugu dambeeya aawadiin loo muujiyey; idinkoo isaga ku rumaysta Ilaah, kii isaga kuwii dhintay ka sara kiciyey oo ammaanno siiyey, si rumaysadkiinna iyo rajadiinnu Ilaah ugu ahaadaan. Maadaama aad naftiinna ku daahiriseen addeecidda runta xagga Ruuxa ilaa jacayl aan labaweji lahayn oo walaalaha loo qabo, is jeclaada idinkoo qalbi daahir ah si kulul; idinkoo mar kale dhalanaya, oo aan ahayn abuur baabba'a, laakiin ah abuur aan baabba'ayn, xagga ereyga Ilaah oo nool oo weligiis jira. Waayo, binu-aadmiga oo dhammu waa sida cawska, oo ammaanta dadka oo dhammuna waa sida ubaxa cawska. Cawsku wuu engegaa, ubaxiisuna wuu dhacaa; laakiinse ereyga Rabbigu weligiis wuu waaraa. Kanu waa eraygii injiilka laydiinku wacdiyey. 1 Butros 1:1–25.